

לפרשת צו ושבת הגדול: זבח השלמים

קרבן עולה רומז בשמו על הלכותיו: הוא עולה כליל. קרבן תודה מעיד על כוונת מביאו להודות ולהכיר טובה לה' על כל הברכה שגמל לו. החטאת והאשם נקראים על שם הסיבה להבאתם: כפרה על חטא או אשמה. לעומת אלו, לא ברור מה רמזו בשמו של קרבן השלמים. וכך מובא במדרש "וזאת תורת זבח השלמים, גדולה שלמים שהן עושין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים" (תנחומא, צו, י). על פי המדרש, הקרבן נקרא כך על שם השלום שהוא משכין. עדיין הדברים צריכים ביאור. במה נתייחד קרבן השלמים וכיצד הוא פועל בכיוון שעליו מורה שמו.

כשילדים רבים ביניהם ולאחר זמן הם מעוניינים לשוב ולשחק יחד הם מחברים זרת לזרת מנענעים ואומרים את הנוסח המקובל: "שולם שולם לעולם ברוגז ברוגז אף פעם". והפלא ופלא, זה עובד. תוך שניות קצרות הילדים כבר שקועים במשחק ואינם זוכרים מה היה הדבר שעמד ביניהם קודם לכן ועל מה היתה המריבה. התנחומא אומר בעצם דבר מקביל על השלמים. ללא שום הסבר על אופן הפעולה של הקרבן. זה הקרבן שעושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ללא כל נימוק והסבר. ההסבר היחיד לשתי התופעות הוא שכשם שילדים אינם מסוגלים להעמיק באיבה, כי הם נתונים במשחק מתמשך, כך עם ישראל והקב"ה משחקים משחקי קירבה וריחוק. אבל גבולות המשחק הזה ידועים מראש. הקב"ה כבר נשבע שלא ימיר אותנו בעם אחר. ואנחנו מושבעים ועומדים שלא נחליף את אמונתנו. בתוך הגבולות הצרים הללו, אנחנו חוטאים ומתנכרים ושבים, הקב"ה מסתיר את פניו ומגלה אותם חליפות. בסופו של דבר כל שצריך הוא כמה מילות קסם כדי להשיב את השלום על כנו. שכשבת המקדש היה קיים למעשה הקסם הזה קראו: קרבן שלמים.

מן העיסוק בסגולת השלמים ממשיך המדרש לעיון כללי בשבח ערך השלום. בעיון זה יש כדי לשפוך אור על מהותו של אותו שלום ועל התהליך הפנימי שהוא מחולל.

רבן שמעון בן גמליאל מציין את העדפת ערך השלום על פני ערך האמת, העדפה הנלמדת מן התורה. במקומות מסוימים התורה טרחה לציין שהדובר משקר ובודה דברים מליבו, לשם השלום. אנו מכנים את אלה בדרך כלל "שקרים לבנים". כך כשהאחים מבקשים מיוסף לחיות עמם בשלום בשם אביהם למרות שיעקב לא ביקש זאת, וכך כשרה מכחישה את צחוקה. אצל שרה הקב"ה שותף להסתרה. שכן הוא אינו מגלה לאברהם את סיבת צחוקה האמתית של שרה, אלא משנה אף הוא מפני השלום. הקב"ה תולה את צחוקה בחשש שלה שלא תוכל ללדת כיוון שזקנה.

בכל המקרים הללו השקר אינו שקר בוטה. אצל אחי יוסף יש ניסיון לתלות את הבקשה לשלום בגורם חיצוני ובעל סמכות, השימוש הזה הוא תזכורת אמיתית לכך שאילו 'אבא' היה כאן, הוא ודאי היה חפץ בשלום בין האחים. גם בסיפור שרה ישנה המנעות מגילוי של רחשי לב, מחשבות, וחשדות, כלפי חוץ. על פי זה ניתן להניח שהשלום מושג באמצעות ריכוך של הצדדים האנושיים השיפוטיים והביקורתיים. ייתכן שבדומה למשחקי הילדים, בעומק העניין מונח הרצון למצוא את המכנה המשותף ולהעדיפו על פני כל אפשרות כמוסה אחרת. מובעת בכך ההבנה שהשלום משקף כמיהה עוד יותר אותנטית, כנה ופנימית מן המחשבה. וכשם שהשלום קדום בשלבים ההתפתחותיים, כך הוא קדום בנפש האדם. קדמונותו של השלום נעוצה ככל הנראה בעובדה שבני האדם כולם עשויים בצלם אלוקים. וכל אחד הוא פיסה מדמותו. מאחורי הגופים המחולקים מצויות נפשות תאומות, וחלקי פאזל, המשלימים זה את זה.

הערכות והשיתוף הם ערכים ייחודיים לדת היהודית, ויסודם בכך שהתחרות וההגשמה העצמית הם בעלי חשיבות משנית להיחלצות ולאחווה.

בשיר השירים עם ישראל מתכנה ארבע פעמים בשם השולמית. המדרש מבאר ששם זה ניתן לעם ישראל על שם שהכונים מברכים את עם ישראל בשלום. ועל שם הקב"ה ששמו שלום, השוכן בתוכם: "השולמית, אומה

בס"ד, לאתר בית מורשה, פרשת צו ושבת הגדול, התשע"ב, מיכל טיקוצ'ינסקי

שהכהנים משימין לה שלום בכל יום, שנאמר (במדבר ו) ושמו את שמי, וכתוב וישם לך שלום, השולמית אומה ששלום העולמים דר בתוכה, שנאמר (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (בראשית רבה, תולדות, סו). לפי דברינו, הקב"ה הוא מקור מציאותו של השלום בעולם. ורק שכינתו מאפשרת לעורר את השלום, שכינתו וברכתו. הקריאה לשולמית לשוב "שובי שובי השולמית" רומזת לכך שלעיתים הרצון לעצמאות לעצמיות ולאמת אישית גובר על הרצון בהשלמה ובהרמוניה.

בחגים מתגבר הכח המנוגד לשלום. הסטטיסטיקה מורה שהרבה זוגות מתגרשים סביבות החגים בשל המתח הרב הכרוך באופיין של החגיגות רבות המשתתפים. השאיפות האישיות מולידות הרבה פעמים דווקא געגוע למנהגים ולביטויים מסורתיים ספציפיים. כל אלו בולטים יותר כלפי חוץ דווקא בזמן החגים. הרצון לשלימות אישית גובר על השלום, כיוון שכמיהתו שקועה במקום מרוחק יותר בנפש. הוא מונח מאחורי מסכי העיקשות והחתירה לאמת. לו רק נזכור שהמפריד הוא מכוחו של המשחק האנושי והגבולות של המשחק הזה וכלליו ותכליתו הם בהשלמה ובקבלה, נוכל לעבור את החגים בשמחה גדולה משל הבאנו לפניו שלמי חגיגה.

לע"נ אבי מורי שלום כהנא הכהן ז"ל שהשיב נשמתו לבוראה בשבת הגדול.